

U međuvremenu reorganizirana i popunjena austro-ugarska 5. vojska raspolagala je s otprilike 160 000 vojnika, 1 400 artiljerijskih cijevi i 500 minobacača. U skladu s iskustvima sa Zapadnog bojišta u Francuskoj, i na Krasu se dopunski utvrđuju crte obrane, a dva bastiona – Grmada i Fajtji hrib – pretvaraju se u neosvojive podzemne tvrđave s oklopnim izvidnicama i moćnim topničkim položajima. Ti će se napori višestruko isplatiti u idućim bitkama.

Borbe su počele u zoru 12. svibnja artiljerijskom pripremom u trajanju od dva i pol dana. U podne 14. svibnja Gorička zona prešla je u napad od rijeke Vipave do sela Avče, a lijevo krilo 3. vojske prema Trstelu. Iako su ulagale maksimalne napore, talijanske snage do 21. svibnja nisu postigle značajniji uspjeh. U Goričkoj kotlini i na grebenu istočno od Fajtji hriba nije bilo nikakva uspjeha, dok je na Banjškoj planoti najveći uspjeh bilo izbijanje Talijana neposredno pod Svetu goru i Vodice, zauzimanje Kuka (17. svibnja) i uspostava vrlo važnog mostobrana kod sela Log. Dva puta Talijani su se uspjeli probiti na već legendarnu »kodu 383«, ali su ih Mađari iz 52. pješačke pukovnije (Koložsvár) uspjeli odbaciti. I kod Zagore su Dalmatinci iz 22. pukovnije odolijevali višestrukoj premoći napadača i uspjeli ih odbiti.

Stanje je bilo posebno kritično kada je pala Sveta gora. Zagrebački pučki ustanici iz III/25. pučkoustaničke pješačke pukovnije dali su se iznenaditi, pa ih je veći broj zarobljen u ruševinama samostana. Izbija-

Stanje je bilo posebno kritično kada je pala Sveta gora. Zagrebački pučki ustanici dali su se iznenaditi...

njem Talijana na greben Kuk–Vodice–Sveta gora, general Borojević morao je ubaciti interventne snage u kojima je, između ostalih, bila i 11. brdska brigada/48. divizije s I. bojnom/79. pukovnije iz Otočca. Jurišne snage pod stravičnom paljbom upale su kao klin u talijanski bojni raspored na Vodicama, prisiljavajući ga na povlačenje. U tim se borbama posebno iskazao pričuvni zastavnik Erwin Grohmann, pripadnik 79. pješačke pukovnije, kada je u noći 24/25. svibnja kod kote 652 sjeveroistočno od Vodica uspio sa svojom 2. satnijom zauzvesti i odbiti Talijane. Za to djelo odlikovan je Velikom zlatnom medaljom za hrabrost. U prijedlogu za dodjelu medalje stoji:

»U noći od 24. na 25./5. 1917, kad smo krenuli u protunapad na kodu 652 sjeveroistočno od Vodica, pričuvni zastavnik Grohmann se dragovoljno javio da izvidi situaciju na koti, jačinu neprijatelja i njegov raspored, te je nakon kraćeg vremena poslao obavijest koja je za našu akciju, kao i za cijeli protunapad bila od odlučujućeg značenja. Cilj njegovog izviđanja bila je koda 652 koju je zauzeo protivnik; prema njoj se on sa svojim vodom kretao tako oprezno i dobro prikriven, da ga jedva 80 koraka udaljeni Talija-

ni uopće nisu opazili. Stigavši na uzvisinu, primijetio je nepr. patrole kako se prikradaju, a iza njih je slijedila gusta streljačka linija. On im je hladnokrvno dopustio da se približe na nekoliko koraka, a onda je ispalio pušчанu salvu i ručnim bombama ih otjerao natrag. Time je našim satnijama omogućio nesmetano napredovanje. No odmah zatim je otvorena najjača tal. art. i minobacačka paljba, čijoj željeznoj tuči su junaci bili 4 sata izloženi na terenu bez ikakvih zaklona. Talijani su još dva puta pokušali uzvisinu zauzeti na juriš, ali su uvijek ponovo dobro upravljanoj vatrom bili odbačeni uz najteže gubitke za njih. Tada su neprijatelji pokušali na sljedeći način: jedna bočno postavljena strojica trebala je svojom vatrom slabu posadu držati pritisnutom na tlo, dok su frontalno napredovale tri jake nepr. streljačke linije. No oprezni zapovjednik voda je kao prvi opazio neprijatelja, sačuvavši željezni mir pustio ga da se približi na 15 koraka, a tada je zapovjedio uništavajuću salvu ručnih bombi i zatim neprijatelje brzom paljbom prisilio na bijeg. Na taj način je zastavnik Grohmann glatko odbio sva četiri neprijateljska pokušaja da probije naše linije.«

U ovim krvavim bitkama Ličani su u

razdoblju od 23. do 27. svibnja imali 39 mrtvih, 340 ranjenih, 28 nestalih i niti jednog zarobljenog. Sveukupno 407 ljudi izbačenih iz borbe, a radi se samo o jednoj bojni!

Nakon intenzivnih talijanskih napada i proboja do Kuka i Vodica, podmaršal Fabini donio je bolnu odluku: branitelji kote 383 moraju se povući i prepustiti neprijatelju jedno od najkrvavijih i najgorčnije branjenih točaka na bojištu, točku koja je postala simbol hrabrosti, požrtvornosti i izdržljivosti austro-ugarske vojske. Nakon rata Talijani su na vrhu visoravni Vodice izgradili mauzolej i spomenik palim vojnicima za Vodice te njihovu zapovjedniku general-poručniku Mauriziju Gonzagi, knezu od Vodica, zapovjedniku 53. divizije.

Vojne aktivnosti nastavljaju se napadom talijanske 3. vojske, koja je 23. svibnja u 16 sati prešla u napad na cijelom bojištu od mora do rijeke Vipave. Istovremeno je Gorička zona i nadalje provodila snažan pritisak prema Svetoj Gori i Vodicama. Na Krasu su 23. svibnja Talijani uspjeli ući u prvu liniju austro-ugarskih položaja, da bi 24. svibnja zauzeli Jamiano i nastavili napredovanje na primorskom krilu. Tijekom 25. svibnja zauzeli su Hudilog i Kostonjevicu na Krasu, koja je već idućega dana protunapadima obrane povraćena. Do 28. svibnja, kada se ofenziva već pomalo gasila, 3. vojska stajala je pred Grmadom (tt. 323) i pred Kostonjevicom, a Gorička zona pred grebenom Sveta gora–Vodice (koda 652), ali bez snage da nastavi s napadima. Proboj prema Trstu nije bio ostvaren, pa je talijansko vrhovno zapovjedništvo obustavilo daljnje operacije. Koristeći se zastojem talijanske ofenzive, austro-ugarska 5. vojska, u međuvremenu preimenovala u »Sočansku vojsku«, izvršila je snažan protuudar od brda San Marco kod Gorice pa sve do mora na jugu. Kod Gorice i na sjevernoj ivici visoravni prema Fajtji hribu nisu postignuti značajniji uspjesi. No na južnom krilu udarom XXIII. korpusa austro-ugarske vojske talijanske snage odbačene su od Grmade gotovo na polazne položaje. Zapovjednik XXIII. korpusa snaga bio je Hrvat podmaršal Maksimilijan Čičerić (Maximilian Csicsericus von Bacsány).

U ovim borbama istaknut će se i karlovačka 96. pješačka pukovnija, koja je nakon borbi na Krasu bila izmještena na greben Svetog Marka (Markov hrib)–Rožna dolina–Panovečka šuma, neposredno na istočnim prilazima grada Gorice. Ondje su Karlovčani uspjeli obraniti svoje položaje, ali uz najveće gubitke u svojoj povijesti. Brojni pripadnici te pukovnije sahranjeni su na vojnim grobljima u Črničju te civilnom u Oseku, nedaleko od Ajdovščine, a

Brdo Fajtji hrib i sjeverne uzvisine kraške visoravni, mjesta teških stradanja Ličana (iz zbirke dokumentacije "Udruga 1914-1918." Iz Zagreba).